

Zlatni
KAVEZ

SUZANA KIRSLI

Prevela Branislava Maoduš

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2015.

*Posvećeno mojoj čitateljki Li En Rej, koja mi je prva
predložila da Robiju dam sopstvenu priču.*

Premda sam ostario lutajući
Zemljama pustim i brdovitim,
Saznaću kuda je pošla...

V. B. Jejs, *Pesma Engusa litalice*

1

Tog jutra potražio me je mislima.

Bila sam u podzemnoj železnici, voz je pre samo pola minuta napustio stanicu Holand park, i bila sam u onom konfuznom stanju koje me je držalo između prve jutarnje šolje kafe uz doručak i one koju ću popiti kada stignem u kancelariju. Gotovo da nisam ni primetila kada su njegove misli dotakle moje. Bila je to retkost ovih dana, a još je ređe bilo što sam mu dozvolila da to učini, ali meni su misli lutale, a znala sam da i njegove lutaju. Zapravo, na osnovu onoga što sam videla – ugao tavanice i nejasne zidove u senci – pretpostavila sam da je najverovatnije još u krevetu, da se budi.

Nije bilo potrebe da ga istisnem iz misli. Već se povlačio, izvinjavao se. *Izvini*. Nije to bila izgovorena reč, ali sam ipak čula blago žaljenje u poznatom glasu. A zatim ga više nije bilo.

Pored mene je teško seo neki muškarac i priljubio se uz mene, a kako su mi čula već bila preterano nadražena, ovaj neželjeni dodir bio je prosto suviše. Ustala sam i naslonila se na delić zida pored najbližih vrata i primorala sebe da održavam ravnotežu sve do Ulice Bond. Kada su vrata kliznula u stranu, iskoračila sam u bezbednost rutine, žustrim koracima pratila sam korak svih ostalih ljudi na ulici i kao jedan počeli smo da šaljemo poruke, razgovaramo, pretvarajući se u pokretnu masu koja je zajedno potekla napolje, prošla kroz pokretna vratanica i izlila se na trotoar, gde je svako odlučno krenuo svojim putem spuštene glave.

Jutro je bilo divno s obzirom na to da je bio avgust. Teška, lepljiva vrećina ustupila je mesto svežijem vazduhu koji je obećavao toplinu, ali nije njome pretio, a nebo je bilo vedro i savršene plave boje.

Jedva da sam ga i videla. Razmišljala sam o onoj zamračenoj sobi, si-
vljem svetlu koje je obećavalo oblake, možda i kišu, ruci koja se lenjo
podigla da protrlja snene oči. Bila je to leva ruka i na njoj nije bilo prstenja.
Bar mi se činilo da nisam videla prsten na njoj.

Zauzdala sam misli pre nego što su odlutale i izdale me. *Nije važno*,
podsetila sam sebe odlučno i, tek da bih se postarala da sam samu sebe
čula, rekla sam naglas: „To nije važno.“

Osetila sam poglede ljudi koji su mi bili najbliži i koji su se pitali da li
sam čista u glavi, pa sam malčice porumenela i malo više pognula glavu
skrenuvši u Ulicu Saut Molton, mali pešački raj otmenih radnji, kafića
i galerija. Ovde je sve uvek delovalo mirnije pošto bih iza sebe ostavila
ludnicu u Ulici Bond. Prošla sam pored otmenih starih zgrada s prelepim
vratima, do zgrade sa svežom belom fasadom na kojoj je na skupocenoj
mesinganoj ploči lepim slovima pisalo: *Galerija Sen Kroa, vrhunske ruske
rukotvorine i umetnine, treći sprat.*

Ime galerije bilo je još jedna Sebastijanova mala taština – uprkos fran-
cuskom prezimenu, bio je Englez do srži, poreklom iz loze koja je po svojoj
prilici vukla korene iz normanskog osvajanja. Ali Sebastijan je bio majstor
svog zanata, a za prodavce umetnina kao što je on, od izuzetnog je značaja
stvaranje odgovarajuće slike u javnosti.

I ja sam bila deo te slike, znala sam to, jer sam imala odgovarajući
izgled i pedigree, sve potrebne akreditive i uvek sam bila na visini zadatka.
Međutim, kada me je zaposlio pre dve godine, nije se ni trudio da sakrije
da je to učinio zbog mojih sposobnosti – ne samo zbog diplome mastera iz
ruskih studija i istorije umetnosti već i zato što sam tečno govorila ruski, i
što je moja urođena metodičnost savršeno odgovarala njegovom snažnom
osećaju pedantnosti, i što sam imala ono što je nazivao „potencijalom“.

Trudio se da me preobrazi, da mi bude mentor, da me poduči kako da
se nadmećem na licitacijama i kako da pristupim našim malo težim kli-
jentima. Daleko sam dogurala od prilično naivne mlade žene kakva sam
bila kada me je uzeo pod svoje okrilje.

A preobrazio je i zgradu galerije. Bili smo na trećem spratu, u prostoru
koji je danas bio jednako raskošno namešten kao da je reč o potkrovlju.
Čak je i lift bio obložen ogledalima, što me jutros baš i nije oduševljavalo.

Mrštila sam se kada su se vrata lifta otvorila pred otmenom prijem-
nom salom u kojoj je iznad stola naše prethodne recepcionerke visila
slika prodavačice cveća koju je naslikala Natalija Gončarova. Morala je

nenadano da nas napusti, pa sam poslednje nedelje obavljala razgovore s kandidatima za njeno upražnjeno radno mesto, a njene poslove podelili smo Sebastijan i ja.

Nije bilo lako pronaći nekoga ko će zadovoljiti Sebastijanov ukus, sa estetske tačke. Želeo je nešto više od proste sposobnosti ili otmenosti. Želeo je nekoga ko će biti otelotvorenje onoga što je predstavljala slika Gončarove – slika koju je stavio iznad prijemnog pulta, da bude prvo što će svaki klijent primetiti čim kroči u galeriju.

Imao je brojne ponude za tu sliku. Nekoliko naših klijenata moglo je s lakoćom izbrojati milione funti, ali Sebastijanu nije bio potreban novac.

„Ako je prodam“, rekao mi je jednom prilikom, „onda ću zadovoljiti samo jednog klijenta. Ako je ostavim tu gde je, onda će svako od njih misliti da će jednog dana biti njegova.“

To se nije odnosilo samo na umetnost. Nije bila slučajnost što su mnogi naši odani klijenti i najbolje mušterije bile žene, a one su Sebastijana posmatrale kao i sliku Gončarove – kao nagradu koju valja osvojiti ulažući u to vreme i trud.

I dok sam, idući prema mojoj, prolazila pored njegove zastakljene kancelarije, primetila sam da je i sada kod njega neka žena. Ne bih ih prekidala da me nije primetio i pozvao da uđem, pa sam otvorila vrata i pridružila im se.

Sebastijan mi se profesionalno osmehnuo, a čak i da nije, trebalo bi da sam imuna na njegov smešak. Bio je suviše bogat da bi bio moj tip. Kada se nagnuo napred, zlatni sat blesnuo je ispod rukava krojenog po meri, i izgledao je toliko besprekorno da sam podozrevala da ima tim stilista koji svakog jutra rade na njemu, od izglancanih cipela do razbarušene kose boje karamele koja je bila očešljana sa upravo pravom merom nemara. „Nikola“, predstavio me je, „ovo je Margaret Ros. Gospođice Ros, moja saradnica Nikola Marter.“

Gospođica Margaret Ros nije bila ono što sam očekivala, nije bila od one uobičajene vrste klijenata koji svraćaju kod nas. Na prvom mestu, bila je neugledno odevena, ali s toliko pažnje da mi je bilo jasno koliko se potrudila da se predstavi u najboljem izdanju. I premda sam obično umela prilično dobro da procenim godine, bilo mi je teško da procenim njene. Mora da je imala bar deset godina više od mene, dakle, u najmanju ruku bližila se četrdesetj, međutim, dok su njena odeća i držanje govorili da bi mogla biti i starija, nešto u njenom spokojnom pogledu delovalo je naglašeno mladalački, čak nedužno.

„Dobro jutro.“ Bila je iz Škotske. „Plašim se da sam protraćila vreme gospodina Sen Kroa.“

Sebastijan je, galantan kao i uvek, odmahnuo glavom. „Nikako. Zato sam ovde. A vi i dalje imate fascinantnu priču koju možete ispričati unucima, čak i ako ne možete ništa dokazati.“

Oborila je pogled kao da krije razočaranje. „Da.“

„Ispričajte priču Nikoli.“ Sebastijanov ton trebalo je da je umiri, da je ubedi da je njena priča fascinantna čak i ako to nije bila. Bio je dobar u tome. A meni je rekao: „Gospođica je donela ovaj drvorez na procenu.“

Na prvi pogled izgledao mi je kao običan komad drveta koji je pratio krivinu njegovog opruženog dlana, ali kada sam pažljivije pogledala, videla sam da je to mala izrezbarena ptica sklopljenih krila, vrabac ili carić. Sebastijan mi je rekao: „U gospođičinoj je porodici već... koliko dugo?“

Margaret Ros trgla se na njegov učtivi podstrek. „Meni je rečeno da je u našem posedu već gotovo tri stotine godina. Jednom od mojih predaka poklonila ga je ruska carica Katarina. Ne Katarina Velika“, rekla je pokazujući svoje znanje. „Katarina Prva.“

Sebastijan se ohrabrujuće osmehnuo. „Udovica Petra Velikog, zar ne? Dakle, dvadesetih godina osamnaestog veka. I sasvim je moguće da je tako i bilo.“ Držao je drvorez kao da je neprocenjiv i pažljivo ga posmatrao.

Margaret Ros mu je rekla: „Zovemo ga Žar-ptica. Tako su ga oduvek zvali u našoj porodici. Stajao je ispod staklenog zvona u kući moje bake, a nama deci nikada nije bilo dozvoljeno da mu se približimo. Moja majka je rekla“, u glasu joj se osetio gotovo neprimetan blagi prekid, ali se brzo pribrala i nastavila, „da s obzirom na to da Endrua više nema – Endru je moj brat, poginuo je u Avganistanu – kako njega više nema i kako je mala verovatnoća da ću i ja zasnovati porodicu, majka je rekla da nema svrhe da Žar-ptica stoji kod nas i propada. Rekla je da bi trebalo da je prodam i da novac potrošim na putovanja, kao što sam oduvek i želela.“

„Majka gospođice Ros“, rekao mi je Sebastijan, „nedavno je preminula.“

Sada sam razumela njegovo držanje, saosećanje. Rekla sam joj: „Primite moje saučešće.“

„Hvala. Patila je od multiple skleroze, život joj nije bio lak. I grizla ju je savest što sam morala da se staram o njoj. Ali“, rekla je pokušavajući da se osmehne, „starala sam se i o tetkama dok nisu preminule, a ona mi je bila majka. Ne bih mogla da je prepustim samoj sebi, zar ne?“

Pogledala sam ponovo njene mladolike oči i shvatila da je razlog tome činjenica da nikada nije mogla da živi život kao žena. Svoj život odložila je po strani dok se starala o drugima. Saosećala sam s njom. A saosećala sam i s majkom koja se nadala da će njena kćerka prodati ovo jedino dragoceno porodično nasleđe i konačno steći novac i udobnost koji će joj omogućiti da okusi život. Makar malo. Da putuje.

„Vidite“, rekao je Sebastijan ljubazno, „bez dokumentacije ili dokaza, koji mi prodavci umetnina zovemo 'poreklo', prosto nema načina da pouzdano znamo o čemu je reč. A bez dokaza o poreklu, plašim se da ovo stvorenjce nema veliku vrednost. Ne možemo čak ni proceniti da li je rusko.“ Pogledao me je. „Nikola? Šta bi ti rekla?“

Pružio mi je drvorez i ja sam ga uzela bez razmišljanja, zaboravljajući da mi je jutros neko već prodro u misli. Tek kada sam ga držala u ruci, onako laganog, shvatila sam da sam napravila grešku.

Iznenada sam osetila toplinu koja nije imala nikakve veze sa samim drvorezom. Sklopila sam oči da pokušam da zaustavim viziju, ali je to samo pogoršalo stvari. Videla sam kosi zrak svetlosti i zrnca prašine kako poigravaju na njemu. Dve žene, jednu stariju, ali lepu, s teškim, crnim obrvama; drugu pognutu u znak poštovanja, možda čak i na kolenima, mladog lica podignutog u nesigurnom iščekivanju. „Mila moja Ana“, rekla je prva žena drugoj otmenim ruskim jezikom i nasmešila se. „Nikada vi niste bili ništavni.“

Brzo sam otvorila oči, možda suviše brzo, ali, na moje olakšanje, to kao da niko nije primetio. „Zaista ne znam“, rekla sam vraćajući malu rezbaru pticu Sebastijanu.

Pogledao ju je s pohvalnom mešavinom divljenja i kajanja.

„Vidite, problem je u tome“, rekao je našoj nesuđenoj klijentkinji, „što je ovakvim stvarima teško pouzdano odrediti starost. Ako i jeste rusko, najverovatnije je delo nekog seljaka; nema oznake umetnika niti pečata radionice koji bi nam nešto rekli, a bez dokumentacije...“ Blago je podigao rame i spustio ga, govoreći tim gestom koliko je čitav sistem nepravičan. „Da vam je ta žena u nasleđe ostavila ikonu, ili možda neki manji komad nakita – već bih mogao da vam pomognem.“

„Razumem“, rekla je Margaret Ros. Turobnim glasom.

Sebastijan je još jednom okrenuo mali drvorez u ruci, i ja sam znala da traži neku sitnicu koju bi mogao da pohvali, da odbije ovu ženu što je nežnije moguće. „U svakom slučaju veoma je star“, završio je, „i uveren sam da je proživio brojne avanture.“

Margaret Ros nije bila sigurna u to. „Stoji pod staklom otkako znam za sebe, i sva je prilika da je stajao tako i mnogo pre mog rođenja.“

U njenom bledom osmehu videlo se saosećanje, kao da i sama zna kako je to stajati na polici i posmatrati blistavi svet kako prolazi pored vas, i ja sam videla kako je blago poraženo oborila ramena kada je izrezbarenu pticu, pošto ju je uzela od Sebastijana, počela da umotava u slojeve po-
žutelog, izgužvanog papira.

Iznenada osetih potrebu da je pitam: „Kako se zvala?“

Pogledala me je. „Izvinite?“

„Ta žena. Ona koja vam je donela Žar-pticu iz Rusije.“

„Ana. To je sve što znamo o njoj, zapravo joj ni prezime ne znamo. Njena se kćerka udala u porodicu Ros i tako nam je Žar-ptica i došla.“

Ana. Topli žmarci počеше da mi se penju uz ruku. *Mila moja Ana...*

„Zato što“, predložila sam, „možda možete pokušati da malo istražujete, da otkrijete vezu između nje i carice Katarine.“

Na osnovu Sebastijanovog pogleda nisam mogla da procenim da li mi je zahvalan ili je ljut na mene, ali se i on ubacio: „Da, ako biste uspeali da pronađete bilo kakav dokaz, to bi bilo od velike koristi.“

Opet onaj bleedi osmeh koji je mnogo govorio o tome koliko je nade imala da će nešto pronaći. Priznala je: „Moja baka je to jednom pokušala, bar je tako rekla, ali bezuspešno. Prost svet ne dospeva u istorijske knjige. A u našoj porodici nema nikoga ko je bio slavan.“

Videla sam topao osmeh u mislima. Čula sam glas: *Nikada vi niste bili ništavni.*

„Pa“, rekao je Sebastijan, ustavši. „Žao mi je što vam nismo mogli biti od veće pomoći. Ali ako biste nam ostavili vašu adresu, imaćemo vas na umu i, ukoliko neki klijent zatraži nešto nalik na ovo...“

Osećala sam se kao izdajnik kada je Margaret Ros ustala i rukovala se sa oboma. Ovaj osećaj zadržao se dok smo je pratili nazad do prijemnog pulta, i kada joj je Sebastijan, viteški i galantno, pružio posetnicu, poželeo joj svako dobro i oprostio se s njom, i kada su se vrata lifta zatvorila, a on se okrenuo prema meni, video izraz u mojim očima i rekao: „Da, znam.“

Ali nije znao.

Nema šanse da je mogao da zna. Sve vreme koliko sam radila za njega, nikada mu nisam rekla kakvu sposobnost imam, a čak i da sam mu rekla, on bi to otpisao kao glupost. „Vradžbine“, rekao bi, kao što je rekao onog dana kada nam je naša prethodna recepcionerka rekla da ide kod vidovnjaka.

„Ne“, rekla je ona tada, „ona zaista vidi stvari. Ima dar – uzme u ruku predmet koji vam pripada, vidite, kao što je, na primer, ogrlica, ili prsten, i može da vam kaže mnogo toga o vama. To se zove psihometrija“, izgovorila je ovaj termin sa samopouzdanjem i autoritetom.

Sebastijan ju je nepoverljivo pogledao i rekao: „To se zove prevara. Nema vidovnjaka. Vidovnjaštvo nije moguće.“

Nisam se raspravljala s njim, premda sam mogla da mu kažem da greši. Mogla sam mu reći da sam vidovnjak otkako otkako znam za sebe. Mogla sam da mu kažem da i ja doživljam veoma detaljne vizije ukoliko se usredsredim na predmet koji je neko posedovao. I da ponekad, kao što se desilo danas, doživljam vizije čak i kada ne pokušavam da to uradim, i bez usredsređenosti, premda se to sada dešava veoma, veoma retko.

Za moje detinjstvo bili su karakteristični bleskovi neželjenih vizija, a sada sam morala da sklopim oči i zaista se snažno koncentrišem da bih mogla da koristim svoj dar – ili možda pre svoju kletvu. Već godinama svesno i namerno nisam ga koristila.

Preciznija da budem, već dve godine.

Odlučila sam da budem normalna, i nameravala sam i da ostanem normalna, jer su me poštovali ljudi s kojima sam radila, i nisu se gurkali laktovima i buljili u mene. I zato ne postoji opravdan razlog zašto sam, sevši za kompjuter u svojoj kancelariji, odlučila da zanemarim poduži spisak mejlova i počela da tragam za slikama na internetu.

Pronašla sam tri portreta, model je bio u različitim pozama i različitom životnom dobu, ali na sva tri lako sam prepoznala ženu po njenoj crnoj kosi, teškim izvijenim obrvama i toplim smeđim očima. Istim očima koje su se jutros smešile u kratkom blesku vizije koju sam videla dok sam držala drvenu Žar-pticu.

Nisam mogla ni sa kim da je pomešam: prvu caricu Katarinu, udovicu Petra Velikog.

„Prokletstvo“, prošaputala sam. I iskreno sam to mislila.

2

Sebastijan je primetio. „Ne slušaš me.“

Pribrala sam se, vrativši misli tamo gde im je i mesto, i posvetila mu pažnju. „Izvini. O čemu si pričao?“

„Sada sam i sâm zaboravio.“

Kasnije tog popodneva spremali smo galeriju pred kraj radnog dana. Smirivala me je ova rutina postavljanja stvari na mesto, zavodjenja reda, prelaska preko rasporeda za naredni dan, razmene potrebnih podataka.

Pošto je načas namršteno posmatrao mobilni telefon, lice mu se razvedrilo. „O, dobro. Sledeći vikend. Od četvrtka naredne sedmice do nedelje. Imaš li nekih planova?“

„Nemam, nemam. Ali uverena sam da ćeš mi već pronaći nešto, pošto me to pitaš.“

„Pa, nešto sam mislio da te pošaljem u Sankt Peterburg.“

Sada sam mu potpuno posvetila pažnju. „U Sankt Peterburg. Zašto?“

„Da pogledaš jednu izložbu.“

Bilo mi je jasno, iz načina na koji me je posmatrao dok sam računala dane unapred da proverim datum, da meri koliko će mi vremena biti potrebno da saberem dva i dva.

Četvrtak za nedelju dana je drugi septembar. „Molim, misliš na izložbu Lutalica? Onu što dolazi iz Amerike?“

Lutalice ili Peredvižnjiki, bili su grupa ruskih slikara realista čiji su se liberalni politički pogledi kosili sa Akademijom umetnosti, pa su se, u znak protesta protiv onoga što su nazivali „umetnost radi umetnosti“, odvojili od Akademije i osnovali svoje društvo čiji je cilj bio da realno oslikava društvo koje ih je okruživalo, obuhvatajući bradavice i čireve. I oni su, kako im i ime kaže, počeli da nose svoje slike od mesta do mesta, širom zemlje, sve do kraja devetnaestog veka i početka dvadesetog, i jedino je primereno i bilo da njihova dela završe u udaljenim krajevima sveta, od Holandije do Tokija. Izložba je postojala već nekoliko godina i ambiciozno je pozajmljivala slike od muzeja i iz privatnih kolekcija i galerija, i još ambicioznije ugovarala turneju od Njujorka, preko Pariza, pa do Sidneja. Međutim, veliko otvaranje najpre će doživeti u Sankt Peterburgu.

„Odmah si povezala“, rekao je Sebastijan. „Jurij je jedan od kustosa. Sećaš li se Jurija? A on mi kaže da će na otvaranju biti i Vendi van Huk.“

Čekala sam ostatak. „Da?“

„Voleo bih da se ti pobrineš za nju.“

„Nikada nisam upoznala Vendi van Huk“, podsetila sam ga.

Sebastijan je smatrao da mi to ide u prilog. „Ona je prilično...“ Zastao je kao da traži način da se učtivo izrazi i konačno se odlučio za reč:

„Zastrašujuća. Ali opet, teško da čovek može biti Van Huk, a da nema takav stav. Bog sveti zna da je s njenim ocem bilo još strašnije raditi.“

Njen otac je, znala sam to, bio jedan od najvećih privatnih kolekcionara u Amsterdamu. Ni *njega* nikada nisam sreła.

Rekla sam Sebastijanu: „Ali zar ne bi ti trebalo da pregovaraš s njom? Tebe poznaje.“

„Misli da me poznaje, da. Ali, nažalost, ne dopada joj se ono što misli da zna o meni“, rekao je. „Ne slažemo se.“ Zastao je kada je video izraz na mom licu i upitao: „Šta je bilo?“

Suvo sam primetila: „Nisam znala da postoji žena koja može odoletiti tvom šarmu.“

„Nije ona bilo koja žena.“

Nikada nisam videla da se Sebastijan tako mršti zbog neke žene. Za-intrigiralo me je ovo. „Dakle, kakav to posao želiš da sklopim s njom?“

„Ima Surikova. Želim da ga kupim. Učestvuje u izložbi, videćeš ga.“

„A za koga je?“

Rekao je: „Za Vasilija. Namerio se na to, znaš ti njega.“

Znala sam ga. Prijatan čovek pritajenog šarma, koji je prikrivao nepokolebljivu čvrstinu, i bio je, bez konkurencije, meni omiljeni klijent naše galerije. Patio je, kao i njegovi roditelji, pod sovjetskim režimom, i preživio je mučenje u Lubjanki, premda je retko kada govorio o tome. Sada se činilo da je rešio da se posveti lepotama sveta i okrene leđa ružnom. Činjenica da je ovo za Vasilija menjala je stvari.

A i volela sam Sankt Peterburg. Provela sam jedan semestar studija na Državnom univerzitetu u Sankt Peterburgu i dobro sam poznavala grad.

„U redu“, rekla sam. „Daću sve od sebe.“ Još jednom sam u glavi izračunala koliko mi je vremena ostalo i koliko poslova moram da obavim. „Moraću da kupim novi kofer. Stari mi je polomljen. I moram otići da porazgovaram s Vasilijem pre nego što odem.“

„Idi sutra ako želiš. Zapravo, uzmi slobodan dan“, ponudio je. „Petak je, možeš otići na duži vikend. Odmori se malo.“

Način na koji je ovo izgovorio naterao me je da podignem obrve. „Izgledam li kao da mi je potreban odmor?“

„Ne znam.“ Odmerio me je i rekao: „Nisi sva svoja.“ A zatim je rekao: „O, sunce ti, zar je toliko sati? Kasnim na piće.“

„S kim?“

„S Penelopi.“ Zastao je za trenutak pored svog stola i zamislio se. „Da ponesem sako, ili da idem bez njega?“

„Na piće s Penelopi? Ponesi sako.“

„Tako sam i mislio. Prokletstvo. Gde mi je kravata? Da li je to ona na stolici iza tebe?“

Prešla sam nekoliko koraka da proverim. „Ne, to je ešarpa.“

„Ešarpa?“ namrštio se. „Da li si sigurna?“

„Naravno da sam sigurna.“ Ženska ešarpa, u nijansama plave boje, a iste boje bila je i kravata koju sam sada primetila uredno smotanu na jednoj polici za knjige. „Tamo je.“

Pogledao je mesto koje sam pokazala. „Hvala.“ Stavio ju je oko vrata, zavukao pod kragnu i vezao vindzorski čvor. „Kako izgleda?“

„Malo je iskrivljena.“

„Možeš li...“ Bradu je blago podigao prema tavanici i ispod oka pogledao plavu svilenu ešarpu koja je još visila preko stolice. „Mora da je njena“, rekao je. „One žene iz Škotske koja je bila jutros. Margaret...“

„Ros.“ Namestila sam mu kravatu kao stotinu puta do sada. Imala sam brata, umela sam da vežem kravatu. „Ne sećam se da je nosila ešarpu.“

„Pa tu je sedela. A osim tebe jedina je žena koja je danas ulazila ovamo.“

„Ostavila je adresu, zar ne? Poslaću joj je poštom.“

Kada sam se odmakla, zadovoljno je prešao rukom preko nameštene kravate. „Hvala. Nemaš ništa protiv da zaključaš?“

Uverila sam ga da nemam. Kada sam ostala sama, uzela sam plavu ešarpu sa stolice i odnela je do prijemnog pulta, da je stavim u koverat.

Bilo je to, pomislila sam, najmanje što mogu da učinim za nju. Ma kakav da mi je dan bio, znala sam da je dan Margaret Ros bio gori. Mora da je osećala nadu kada je jutros ustala i kada je još verovala da može da zameni svoj drvorez za sredstva kojima će kupiti malo sreće, malo života. Mi smo joj ubili taj san i ugazili ga u zemlju, a to mi se činilo neoprostivim.

Ešarpa je bila s potpisom poznatog dizajnera. Prešla sam prstima preko etikete. *Erme*. Nije jeftina, svakodnevna stvar, već nešto što se retko može priuštiti. Nešto što žena koju je danas sreća ne može sebi dozvoliti da izgubi.

Pronašla sam adresu koju je ostavila Sebastijanu i pažljivo je prepisala na koverat. Zatim sam uzela ešarpu i počela da je savijam.

Nije trebalo to da uradim.

* * *

Moje vizije su, kada bih se usredsredila, bile jasne. Premda nikada nisam zapadala u trans u prihvaćenom smislu te reči, usredsređenost mi je donosila osećanje mira, spokojnu duboku svesnost koja se nije mnogo razlikovala od one koju sam osećala kada bih se opustila u kadi. A zatim bih u praznini videla paradu pokretnih slika, kao na filmskoj traci, kako mi prolazi pred očima, dok se jedna slika ne bi istakla i toliko se uvećala da potisne sve ostale, a ja bih je posmatrala kao što posmatram film u bioskopu, pratila bih šta se dešava.

Ova vizija nije bila takva. Pojavila se u vidu nasumičnog bleska, na isti način na koji se pojavila vizija kada sam u ruku uzela Žar-pticu, na isti način na koji su mi se često javljale vizije u detinjstvu, ali je krajnji rezultat bio isti: nakratko sam videla isečak života Margaret Ros.

Videla sam usamljenost upisanu u njenom tihom i sumornom okruženju, stolicu pored prozora koji je gledao u malu, usku baštu ograđenu zidom, i čula sam negde sat kako kuca i neumoljivo odbrojava u beskraj otegnute minute. U ovoj turobnoj sobi videla se samo jedna boja – brošura za krstarenje, beli brod primamljivo postavljen na površini okeana toliko plave boje da je prosto zaslepljivala.

A tada se prizor povukao, a njegovo mesto zauzeo je drugi: prozor i sto... lekarska ordinacija, učinilo mi se. I sama Margaret Ros, ista onakva kakva je bila jutros, sedi u stolici snuždeno povijenih ramena. Čula sam lekara kako govori, i zadržala sam dah, jer mi se to činilo veoma okrutno i tako nepravično.

Povukla sam se iz misli, morala sam da uložim izvestan napor, i vizija je prestala, ali nije bilo načina da zaboravim ono što sam videla, ili da ignorišem ono što sam otkrila.

To mi je bilo u mislima i narednog jutra.

Rano sam se sastala s Vasilijem, našli smo se na doručku u njegovom omiljenom restoranu, *Sent Pankras grand*, u gornjem holu železničke stanice. Dopadao mi se starinski engleski meni i otmenost mesta s tavanicom ukrašenom zlatnim listićima, i tamnim drvetom i kožnim sedištima kao u nekom bistrou. Lepo smo porazgovarali o Surikovu, slici koju je želeo da kupim za njega dok sam u Sankt Peterburgu, ali njegove reči na rastanku promenile su čitav dalji tok mog dana.

Poručio je da mu zapakuju obrok pošto smo doručkovali, još jedan tanjir jaja benedikt, pa sam počela da ga zadirkujem: „Ugojićete se ako počnete jesti dva doručka.“

„Nije za mene“, rekao je, „već za starca koji živi na kraju moje ulice. Živi sam, pa nekim danima baš loše jede. Video sam to. Kad god dođem ovamo, ponese mu jaja benedikt.“

„Dobar ste čovek, znate li to?“

Slegnuo je ramenima. „Nije to dobro. To je ispravno. Kada je čoveku potrebna pomoć, onda mu pomogneš. Šta drugo da radiš?“

Razmišljala sam o njegovim rečima pošto je otišao. Iz tašne sam izvadila koverat koji sam ponela da pošaljem Margaret Ros i dugo sam ostala zagledana u adresu, a zatim sam izašla iz restorana i otišla do stanice Kings Kros i kupila povratnu kartu do Dandija.

Jer bio je u pravu. Margaret Ros bila je potrebna pomoć. Ja sam mogla da joj pomognem. Istina je bila da nisam mogla da joj ne pomognem. Nikada ne bih preživela sramotu.

Ono što joj je Sebastijan rekao bilo je istina. Zaista nije bilo načina da se, konvencionalnim sredstvima, utvrdi poreklo Žar-ptice. Međutim, ako je opet uzmem u ruku i usredsredim se, mogla bih otkriti neke informacije utisnute u nju koje će mi pomoći da saznam gde da potražim dokaz da je drvorez poklon jedne carice. Za manje od nedelju dana biću u Sankt Peterburgu, na tlu gde je prva carica Katarina živela, vladala i umrla, i gde je misteriozna Ana najverovatnije bila u onoj kratkoj viziji koju sam videla. Imaću vremena da malo pročeprkam, da saznam šta mogu, da pitam kolege u Ermitažu... postoji mnogo načina na koje mogu pokušati da joj pomognem.

A počecu tako što ću u ruku uzeti Žar-pticu.

Niko ne mora da zna, tešila sam se. Ne, ako prosto zamolim Margaret Ros da li mogu još jednom da pogledam drvorez, možda ga pažljivo proučim, samo za trenutak. Videće samo kako ga držim u ruci, ništa više od toga. Niko ne mora da zna.

Utešena ovim mislima, krenula sam vozom na sever.

Sumnje nisu počele da se uvlače u mene u prva dva sata. Razmišljala sam o svom planu kada sam nenadano primetila problem, a kada sam ga primetila, počeo je da raste i raste dok nije bio jedino što sam mogla da vidim.

Carica Katarina i Ana su, shvatila sam, živele pre gotovo tri stotine godina, i otada su, bez sumnje, brojni ljudi dodirivali drvorez i tako zasenili one ranije otiske koje su one ostavile na njemu, a to će mi zamagliti viziju.

Vizija koju sam videla bila je spontana, nisam je kontrolisala. Ako sam želela da budem od neke koristi Margaret Ros, i s obzirom na to da ću